

Знання ознак та властивостей різноманітних матеріалів та речовин, закономірностей субстратного слідоутворення та процесу експертного пізнання по цих слідах обставин подій, що розслідуються і пов'язані з виникненням таких слідів, може також широко використовуватись судовими експертами і при проведенні традиційних криміналістичних, а також комплексних експертиз, наприклад, при проведенні досліджень матеріалів письма, слідів пострілу, слідів зламу на пофарбованих поверхнях перешкод, виробів масового виробництва тощо.

Відповідно до робочого навчального плану на вивчення навчальної дисципліни передбачено 80 годин із них – 40 годин аудиторної роботи, та 40 на самостійне опрацювання. Така кількість годин не є достатньою для вивчення навчальної дисципліни. Пропонується розширити кількість годин по темам 6–7, які об'єднані в одну тему «Криміналістичне дослідження лакофарбових матеріалів і покриттів; об'єктів волокнистої природи; нафтопродуктів та паливомастильних матеріалів; дослідження ґрунтів» оскільки вони охоплюють значну кількість матеріалу.

Наведені аргументи дозволяють зробити висновок про те, що отримані при вивченні навчальної дисципліни «Криміналістичні дослідження матеріалів, речовин та виробів» знання та навички є невід'ємною складовою фахової підготовки спеціалістів-криміналістів та судових експертів.

Воробей Олена Вячеславівна,
професор кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент;
Заболотна Анастасія Ігорівна,
курсант навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ОКРЕМИХ ВИДІВ ПІДРОБЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасних умовах розвитку високих технологій найбільш розповсюдженими способами підроблення документів є ті, які пов'язані з використанням засобів сучасної комп'ютерної та копіювально-множильної техніки. Завдяки відкритості України для обміну сучасними технологіями й обладнанням із розвиненими країнами, на території нашої країни постійно з'являються нові доступні засоби оргтехніки. Вони широко використовуються злочинними угрупованнями та окремими фальсифікаторами для виготовлення підроблених документів – квитанцій, бланків, паспортів,

посвідчень особи, паперових грошей, цінних паперів тощо [1]. І якщо раніше перед експертами поставали питання щодо виявлення дописувань і монтажу у вигляді аплікації, то сьогодні вже йдеться здебільшого про додрукування і технічний монтаж у документах.

Додрукування в загальній частині Методики технічної експертизи документів окреслено способом зміни первинного змісту друкованого тексту, за якого нові знаки вносять у вільні місця документа: між рядками, словами, знаками. Сьогодні, підробляючи документи за допомогою додрукування, користуються переважно текстовим редактором «MS Word». Символи, знаки, літери, слова, текст з електронного документа переносять на заздалегідь підготовлені місця відповідно до їх розміщення на оригіналі документа. Тобто додрукування полягає у розміщенні за допомогою комп'ютера в редакторі «Word» з набором і в певному місці символу, літери, слова, тексту з подальшим друкуванням на наявному (роздрукованому), як правило, оригіналі документа».

У документах зі зміненим первісним змістом, виготовлених за допомогою комп'ютерної техніки, можна виокремити ознаки додрукування, що полягають у певних розбіжностях, зокрема:

- структури штрихів знаків;
- складу тонера штрихів (наприклад, феромагнітні компоненти (наявність / відсутність) або їх кількісного вмісту);
- штрихів струменевого друку (за середнім розміром краплі, кількістю кольорів у головці принтера, типом і маркою чорнил або їх складом, структурно-геометричним розміщенням растрових крапок);
- аналогічних знаків (наявність / відсутність дефектів);
- розміщення знаків, слів, речень (зміщення лінії рядка тексту, слів або літер у словах за вертикаллю, горизонталлю, віссю);
- підчищення [6, с. 50].

Монтаж – добір і з'єднання окремих частин (елементів) у єдине ціле. Щодо підроблення документів методом монтажу, то це буде виготовлення фальсифікованого документа шляхом підбирання частин існуючих документів та їх з'єднання один з одним або з новостворюваними реквізитами і надання їм виду єдиного документа. Одним з найпоширеніших видів сучасного монтажу є комп'ютерно-технічний: створення документа в електронному вигляді з використанням окремих реквізитів (фрагментів реквізитів) уже існуючих документів шляхом сканування, оброблення зображення і подальшого роздрукування на папері.

У судово-технічній експертизі документів під монтажем також розуміють внесення за допомогою копіювально-множильної техніки змін у первинний зміст документа, що слугував оригіналом під час копіювання, з подальшим його роздрукуванням; внесення за допомогою комп'ютерної (зокрема графічних редакторів) техніки змін у первинний зміст цифрового (електронного) документа, що слугував оригіналом під час копіювання; виготовлення неіснуючого документа

з використанням справжніх реквізитів документа. Тобто йдеться про технічний монтаж, що полягає в поєднанні різних зображень фрагментів тексту, слів, фраз, печаток, штампів, підписів, записів існуючих і штучно створених документів і їх фрагментів в один документ – технічне зображення або його електронний вигляд за допомогою копіювально-розмножувальної або комп'ютерної техніки.

При цьому можна вирізнити такі основні способи виготовлення документів шляхом технічного монтажу:

- механічний (осучаснений) – за допомогою копіювально-розмножувальної техніки до оригіналу документа (або його копії) вносять зміни, накладаючи на первинні зображення нові, вирізані, замальовуючи, підчищаючи первинні зображення та наносячи нові, з подальшим його перекопіюванням і роздрукуванням;

- комп'ютерний – за допомогою комп'ютерної техніки зображення оригіналу документа вводять у комп'ютер, а потім цифрове зображення документа корегують графічними редакторами з подальшим друкуванням документа;

- комбінований – поєднання зображень реквізитів документа (наприклад штрих-коду, печатки, підпису) з електронним документом, виготовленим у текстовому редакторі, з подальшим друком [6, с. 50, 51].

Слід зазначити, що у випадках, коли документи на комп'ютерних носіях інформації вилучаються при розслідуванні підроблення документів, важливим є вилучення принтера, за допомогою якого, ймовірно, виготовлялися підроблені документи або їх окремі елементи (реквізити), з метою проведення ідентифікаційного експертного дослідження. У такому разі разом з принтером необхідно вилучати: а) картриджі, що знайдені на місці події; б) барвники (чорнила, тонери, в залежності від виду принтеру); в) диски з програмним забезпеченням, що забезпечує комунікацію між принтером і персональним комп'ютером (драйверами); г) документи, що були роздруковані за допомогою цього принтера (в присутності слідчого або знаходилися в ньому); г) бухгалтерські та інші документи, що свідчать про заміну картриджу, барвника, ремонт принтера тощо; д) технічна документація на друкуючий пристрій.

Підсумовуючи вищесказане можна зазначити, що стрімкий розвиток комп'ютерних технологій зумовив поширення такого нового виду злочинів, як комп'ютерна (машинно-інтелектуальна або техніко-інтелектуальна) підробка документів з використанням ЕОМ і друкувальних пристроїв як поліграфічної бази. Для роботи з документами, виготовленими за допомогою комп'ютерних технологій необхідно знати основи технології їх виготовлення, а також ознаки, які характеризують сучасні види друку. Це дозволить одержати інформацію про спосіб виготовлення документів, матеріали і устаткування, навички і кваліфікацію особи, яка причетна до їх виготовлення. Для цього в процесі дослідження шляхом комплексного застосування спеціальних знань із різних галузей (судово-технічної

експертизи документів, судової комп'ютерно-технічної експертизи, трасології, авторозНаціональної академії внутрішніх справта) виявляється система ознак способу виготовлення документів, що дозволяє встановити не лише тип, вид технічного засобу, а й ідентифікувати його.

Список використаних джерел

1. Дослідження документів, виготовлених за допомогою комп'ютерних технологій : метод. рек. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2009. 18 с.
2. Воробей О. В., Кофанов А. В. Техніко-криміналістичне дослідження документів : навчальний посібник. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2011. 312 с.
3. Пелюшок В.Г. Розмежування понять «додрукування» і «технічний монтаж» на сучасному етапі розвитку судової технічної експертизи документів. Криміналістичний вісник. 2021. № 1 (35). С. 48–57.

Груздь Олександр Іванович,
старший викладач кафедри організації
досудового розслідування, факультету № 1
Криворізького навчально-наукового
інституту Донецького державного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук;
Кокітько Микита Сергійович,
курсант факультету № 1 Криворізького
навчально-наукового інституту Донецького
державного університету внутрішніх справ

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІДІВ ЗЛОЧИНУ – ВБИВСТВО МАТІР'Ю НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ

Успіх розслідування кримінальних проваджень за фактом вбивств матір'ю новонародженої дитини (які передбачені статтею 117 КК України) [4] насамперед залежить від належного проведеного огляду місця події та вчасно призначених експертиз.

Огляд місця події та огляд трупа є першочерговими слідчими діями, які необхідно проводити негайно та ефективно, запобігаючи втрачанням слідів та зміні обстановки злочину.

У статті 238 КПК України [3] передбачено, що огляд трупа слідчим, прокурором проводиться за обов'язкової участі судово-медичного експерта або лікаря, якщо вчасно неможливо залучити судово-медичного експерта. Повинно бути передбачено своєчасний виклик даних осіб на місце події для ефективного огляду трупу.

Під час огляду трупа новонародженої дитини зазначається його поза. Треба ураховувати, чи змінювалася його поза до приїзду працівників поліції (її детально описують у протоколі). Після того, як